

BEYNƏLXALQ YURİDİKSİYAYA, MƏHKƏMƏ BAXIŞININ MÜMKÜNLÜYÜNƏ, XARİCİ ELEMENTƏ VƏ MÜVƏFFƏQİYYƏT HAQQINA DAİR MƏHKƏMƏ QƏRARLARI

Azərbaycanın Respublikasının mülki məhkəmə icraatı uzun müddətdir ki Azərbaycan məhkəmələrinin beynəlxalq yurisdiksiyasını tanımaqdadır. Bundan başqa, mülki hüququn maddi normalarında mübahisənin [məsələnin] xarici [qeyri-Azərbaycan] hüququn tətbiqi ilə baxılmasına imkan yaradan xarici element anlayışı tanınır. Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 14 dekabr 2023-cü il tarixli, 15/2023 nömrəli *"Xarici elementli kommersiya mübahisələrində qanunvericiliyin tətbiqi təcrübəsi haqqında"* Qərarı məhz bu və bununla əlaqəli məsələləri tənzimləyir.

Kommersiya mübahisəsində beynəlxalq yurisdiksiya məsələsi həll edilərkən mübahisənin xarici tərəfi ilə Azərbaycan arasındakı əlaqə aşağıdakı amillərdən hər hansı birinin Azərbaycanda mövcudluğunu və ya baş verdiyini müəyyənləşdirməklə yoxlanılır: (i) birgə iddiaçıların/cavabdehlərin yaşayış yeri, olduğu yer və yaxud adətən gəldiyi yer, (ii) mübahisənin korporativ tərəfinin idarəçilik orqanı, filialı və ya nümayəndəliyinin olduğu yer, (iii) cavabdehin əmlakı, (iv) zərərin ödənilməsi tələbinin irəli sürülməsi üçün əsas olan hərəkət və ya digər hal, (v) öhdəliyin tam və ya qismən icrası, və (vi) əsassız varlanmaya dair iddianın irəli sürülməsi üçün əsaslar.

Qərara əsasən, arbitraj qeyd-şərtinin (sazişinin) olması işin məhkəmədə baxılmasından imtina üçün əsas hesab edilmir [deyildir]. Beləliklə, tərəflərdən biri məhkəməyə iddia ərizəsi ilə müraciət edərsə [məhkəmədə iddia qaldırırsa], məhkəmə, arbitraj qeyd-şərtinin olmasına baxmayaraq işin məhkəmədə baxışının mümkünlüyünü yoxlamalıdır. Əgər qarşı tərəf işin mahiyyəti üzrə baxılmasına başlamazdan əvvəl etiraz etməyəcəksə, məhkəmə işə baxmaq hüququna malik olacaqdır.

Qərar xarici elementləri aşağıdakılara bölür:

- hüquq münasibətlərinin subyekti: münasibətin iştirakçısı kimi müxtəlif dövlətlərin hüquqi və ya fiziki şəxsləri, yaxud beynəlxalq təşkilat çıxış edir; və
- hüquq münasibətlərinin obyektı: Azərbaycan vətəndaşları olan hüquq münasibətinin obyektı xaricdə yerləşir.

Göstərilmiş hallar olduqda [məhkəmənin səlahiyyəti beynəlxalq] məhkəmə beynəlxalq səlahiyyətli hesab edilir.

Xarici elementin iştirakı ilə olan işə tətbiq olunan tənzimləyici hüquqa dair məsələ həll edilərkən eyni qaydada baxılır:

- tərəflər arasında olan razılaşmaya və ya tərəflərin aydın iradə ifadələrinə; və
- Azərbaycanın tərəfdar çıxdığı ikitərəfli və çoxtərəfli beynəlxalq müqavilələrə, daxili normativ-hüquqi aktlarına, habelə *Beynəlxalq Xüsusi Hüquq Haqqında* Qanunla müəyyən edilmiş normalara.

Xarici hüququn məzmununun müəyyən edilə bilmədiyi aşağıdakı hallarda məhkəmə dövlətdaxili hüququ tətbiq edir: (i) xarici qanunun məzmununun müəyyən edilməsi ilə bağlı görülmüş tədbirlər nəticə verməsin; (ii) bu tədbirlər həddən çox xərc tələb etsin; və (iii) mübahisə tərəflərindən heç biri öz tələb və etirazlarını əsaslandırmaq üçün istinad etdikləri hüquq normalarını təsdiqləyən sənədləri təqdim edə bilməsin.

Azərbaycanın xaricindən alınmış və Azərbaycanda istifadə üçün nəzərdə tutulmuş sənədlər konsulluqda leqallaşdırılmalı və ya onlara apostil vurulmalıdır. İkitərəfli və ya çoxtərəfli hüquqi yardım müqavilələri tətbiq edildikdə, sənədlər bu cür müqavilələrdə nəzərdə tutulmuş qaydada təsdiqləndikdə qəbul edilir. Qərarda bir nümunə olaraq, *Mülki, Ailə Və Cinayət İşləri Üzrə Hüquqi Yardım Və Hüquqi Münasibətlər Haqqında* 2002-ci il tarixli Kişinyov Konvensiyası gətirilmişdir, hansı ki etibarnamənin forması və etibarlılıq müddətini verildiyi dövlətin qaydaları ilə müəyyən edilir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin Plenumu 18 dekabr 2023-cü il tarixli *Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 6.2, 390.1 və 390.5-ci maddələrinin və “Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 19-cu maddəsinin III hissəsinin Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 61-ci maddəsi və Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 16.1 və 560.2-ci maddələri ilə əlaqəli şəkildə şərh edilməsinə dair* Qərarında vəkillik fəaliyyətinə buraxılmış vəkillərin, yəni vəkillərin müvəffəqiyyət haqqının qanuniliyi barədə fikir bildirmişdir.

Məhkəmə müvəffəqiyyət haqqı razılaşmalarının, yəni müəyyən bir nəticəyə nail olmaq üçün mükafatın müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı hüquqi yardım müqavilələrində müddələrin qəbul edilməsini tanıyır. Üstəlik, bu cür şərtlər qanunsuz təsir səbəbindən etibarsızlığa səbəb olub-olmamasını müəyyən etmək üçün yoxlanıla bilər.

* * *

Yanvar 2024 Qanunvericilik Yeniliyi*

*Məlumat hüquqi məsləhət təşkil etmir və bunun üçün nəzərdə tutulmur

Azərbaycan Respublikası

Ətraflı Məlumat üçün:

ContactUs@Bureau28a.com

Azərbaycan Respublikası

AZ1095, Bakı

Neftçilər Prospekti, Ev 67

www.bureau28a.com

©2024 “Bureau 28a” MMC